

İSTANBUL MARMARAY RAYLI İSTASYONLARININ BİLGİLENDİRME TASARIMLARININ KULLANICI GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF THE INFORMATION DESIGN OF ISTANBUL MARMARAY RAIL STATIONS IN TERMS OF USER OPINIONS

Ömür MERT

DSÜ, Beykent Üniversitesi
omurmert25@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ülkü GEZER

Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü
ulkugezer@gmail.com

Öz

Şehirlerin büyümesi ve gelişmesi ile ulaşım daha karmaşık bir yapı haline gelmektedir. Büyüyen şehirlerde toplu taşıma araçlarını kullanmak ve bir yerden başka bir yere ulaşmak önemli bir hale geldikçe, gidilecek yer ve mevcut alan içinde bilgi ihtiyacı bir o kadar önemli bir hale gelmektedir. Bilgilendirme tasarımları bu karmaşık bilgi yığınlarını daha anlaşılır ve bilgi verici özellikleri açısından önemli bir konum haline gelmektedir. Grafik tasarım alanı haricinde birçok disiplini içinde barındıran bilgilendirme tasarımları, toplu taşıma araçlarını kullananlar açısından bir hayli önem arz etmektedir. Bu çalışmada bilgilendirme uygulama alanlarından biri olan Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımının (Wayfinding&Signage Design) ülkemizde bulunan raylı sistem hatlarındaki önemine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu araştırma, İstanbul raylı sistem hatlarından birisi olan Marmaray istasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımı ürünlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda Marmaray istasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımlarının günümüz durumlarını ortaya çıkarmak ve değerlendirmek amacı ile 16 soruluk bir anket yapılmıştır. Yapılan anket 350 (üç yüz elli) kullanıcıya ulaşarak değerlendirilmiştir, yüzde ve frekansları alınarak konu hakkında yorumlar yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda yapılan anket sonuçları değerlendirilerek Marmaray istasyonları içerisinde bulunan bilgilendirme tasarımlarının kurumsal kimlik kapsamında olması gerektiği öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım, Görsel İletişim, Bilgilendirme Tasarımı, Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı.

*"İstanbul Marmaray Raylı Sistem İstasyonlarının, Bilgilendirme Tasarımları Açısından Değerlendirilmesi" Yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

Abstract

With the growth and development of cities, transportation is becoming a more complex structure. As public transport is becoming more important in growing cities and reaching from one place to another, the need for information in the destination and the available space is becoming more important. Informative designs are becoming an important location for these more complex and informative features. Apart from the graphic design field, information designs that involve many disciplines are of great importance in terms of those who use public transport. In this study, it is aimed to draw attention to the importance of Wayfinding & Signage Design which is one of the information application areas in the rail system lines in our country. This research covers the information design products included in the Marmaray surveys, which is one of the Istanbul rail system lines. In this context, a 16-question questionnaire was conducted in order to reveal and evaluate the current status of information designs in Marmaray stations. The questionnaire was evaluated by reaching 350 (three hundred and fifty) users, and the percentages and frequencies were evaluated and comments were made. As a result of the research, the results of the survey were evaluated and presented as a suggestion that the information designs within the Marmaray stations should be within the scope of corporate identity.

Key Words: Graphic Design, Visual Communication, Information Design, Orientation and Marking Design

GİRİŞ

Kentler geliştikçe farklı sebeplerden oluşan demografik hareketlilik, türlü aktivitelerin oluşması, sosyal sorunları ve fiziki alan problemlerini de ortaya çıkarmıştır. Bu problemlerin başında ulaşım gelmektedir. Ulaşım sorunu demografik hareketliliği ile yeni sorunların oluşmasına sebep olmuş ve sorunların çözümü aşamasında türlü disiplinleri harekete geçirmiştir.

“Şehirleri, ekonomik, toplumsal, kültürel özellikleri açısından belli bir büyüklükte olan, ulaşımdan iletişime, enerjiden suya karmaşık hizmet (altyapı) ağlarının söz konusu olduğu yerleşme birimi olarak tanımlanabilir. Her kent, karakteristik özellikleri bakımından türlü yönlerden bakılırsa, kendine özgüdür; bununla birlikte işlevsel ve biçimsel açıdan değerlendirdiğimizde tüm şehirler birbirine benzer” (Duru ve Alkan, 2002: 55).

Tasarım tüm alanlarda olduğu gibi kent yaşantısında yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları ile yeni ve gelişime açık bir alan olarak tüm toplu ulaşım ağlarında görülebilmektedir. Ulaşım ağlarının artmasıyla yön bulma ve bilgi sahibi olma ihtiyacı, grafik tasarımın kent mimarisi ve şehir kültürüne uygun biçimde toplu taşıma araçlarında bilgilendirme tasarımını zorunlu hale getirmiştir.

Her alanda olduğu gibi grafik tasarım alanında da bilginin kullanımı önemlidir. Bir logo-nun ne anlattığından bir afişin ne anlatmak istediğine kadar birçok grafik tasarım öğeleri içerisinde sistematik şekilde bilginin sınıflandırılması gerekmektedir. Grafik tasarım; bir mesajı iletmek, bir görseli geliştirmek veya bir düşünceyi görselleştirmek için metnin ve görsellerin algılanabilir ve görülebilir bir düzlemde, iki boyutlu veya üç boyutlu olarak organize edilmesini içeren yaratıcı bir süreçtir. Grafik tasarım: “bir mesajın açık, ekonomik ve estetik yolla iletilmesidir” (Aktaran: Şahin, Keskin, Köse, 2016: 48-55).

Bilim, teknoloji ve sanat, çoğu zaman birbirleriyle etkileşim içinde gelişmişlerdir. Teknolojik gelişmeler sanata ve sanatçıya getirdiği kolaylıklar ve yeniliklerle sanatın icrasını ve üretim sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Mefa, Şahin, Bilirdönmez, 2017: 55-59). Teknolojik imkânlar aynı zamanda şehir yaşantısının dinamik yapısını kolay ve anlaşılır bir biçimde insanların gitmek istedikleri yerlere hızlı, güvenli şekilde ulaştırmayı sağlamıştır. Gün içerisindeki gidiş gelişlerin daha

rahat hale gelebilmesi grafik tasarım sanatçılarının teknolojiyi de kullanarak ortaya çıkarmış oldukları yönlendirme ve bilgilendirme tasarımlarının ulaşım ağlarında etkinliğini artırması ile önemli bir hal almıştır. İnsanların gideceği yeri belirlemede görsel, metin ve hareketli görüntüler vasıtasıyla kitleleri yönlendirmiştir.

Teknolojik imkânlar şehir yaşantısının dinamik yapısını kolay ve anlaşılır bir biçimde insanların gitmek istedikleri yerlere hızlı, güvenli şekilde ulaştırmayı sağlamıştır. Gün içerisindeki gidiş gelişlerin daha rahat hale gelebilmesi yönlendirme ve bilgilendirme tasarımlarının ulaşım ağlarında etkinliğini artırması ile önemli bir hal almıştır. İnsanların gideceği yeri belirlemede görsel, metin ve hareketli görüntüler vasıtasıyla kitleleri yönlendirmiştir.

Bilgi, Latince “informatio” kökünden gelmiş olup, şekillendirme, biçim verme, bilgi veya haber verme eylemi olarak tanımlanmaktadır. Diğer yaygın ifadesi ise bilgi, enformasyon veya haber verme anlamı taşımaktadır (Balay, 2004: 66). Bilgi, mantıklı bir yargı ya da deneysel bir sonuç sunan, başkalarına sistemli bir iletişim aracıyla ulaştırılan, olgulara ya da düşüncelere ilişkin düzenli ifadeler dizisidir (Bell, 1973: 175). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise bilgi “İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat.” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara bakıldığında bilginin birçok farklı tanımlarla ifade edildiği görülmektedir. Bilgi çok karmaşık bir yapı arz ettiğinden ötürü farklı bağlamlarda, farklı anlamlarda kullanılabilir (Balcılar, 2008: 4). Bu karmaşık yapının sınıflandırılması ve anlamlandırılması gerekmektedir.

Bilgilendirme tasarımı ile grafik tasarım arasındaki ortak dil, grafik tasarım için tanımlanan “mesajın içeriğini belirlemek ve hedef kitleye göre görselleştirmek” olarak kullanılırken, bu tanım bilgilendirme tasarımının amaçlarından birisi olarak görülmektedir. Bilgilendirme tasarımında en önemli konulardan biri grafik tasarımın temel unsuru olan renktir. Renklerin insan psikolojisini olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla grafik tasarımcının rengin insanlar üzerinde bıraktığı etki hakkında bilgi sahibi olması ve bilgilendirme tasarımlarında bu konu üzerinde özellikle dikkatli bir şekilde durmalıdır. Renklerin insanları nasıl yönlendireceğini ve kullanılan objenin veya figürün akılda nasıl daha kalıcı olabileceğini bilmeden yapılan tasarımlar in-

sanlar üzerinde olumsuz bir etki oluşturabileceği gibi yönlendirme tasarımlarının da amacına uygun hareket etmesini engelleyecektir (Dinek, Arı, Şahin ve Bilirdönmez, 2017: 257-271).

Bilgilendirme tasarımcısının niteliklerinden de anlaşılabilir olduğu üzere, grafik tasarımcılar bilgilendirme tasarımı kavramını kurumsallaştıran ve ayrı bir dal olarak tanınmasında emeği geçen kişilerdir. Pek çok grafik tasarım çalışması çeşitli miktarda bilgi taşıırken bu çalışmaların bir bölümü yoğun bir şekilde bilgi içerir (Öktem, 2012: 101). Artan bilgi yoğunluğundan dolayı grafik tasarım ürünleri bilgilendirme tasarımı ürünlerine dönüşmektedir. Bilgilendirme tasarımı, grafik tasarımın özünde var olan bilgilendirmeyi bir ileri adıma taşır. Bu nedenle günümüzde bilgilendirme tasarımcılarının çekirdek ekibi grafik tasarımcılardır.

Gelişen raylı sistem ağları kitleleri ulaşmak istedikleri bölgelere daha hızlı ve güvenli şekilde ulaştırırken, yön bulma ve bilgi edinme ihtiyaçları da artmaktadır. Bu bağlamda bilgilendirme tasarımları ulaşımın tüm alanlarında olduğu gibi raylı sistem hatlarında da önemini zorunlu hale getirmiştir. Bilgilendirme tasarımı ise bu karmaşık yapının anlaşılır ve güvenilir bilgi sağlama açısından toplu taşıma araçlarını kullananlar tarafından bir ihtiyaç haline gelebilmektedir.

Çalışmanın amacı İstanbul büyükşehir içinde yer alan önemli taşıma araçlarından biri olan Marmaray'ın mevcut durumunu, kullanıcılar tarafından nasıl algılandığını ve bilgilendirme tasarımı ile ilişkilendirerek değerlendirilmektedir. Çalışma sonucunda kullanıcıların görüşleri değerlendirilerek kullanılan tren istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımları hakkında çıkarım yapılmaktadır. Çalışma, bilgilendirme tasarımı konusunda emsal başlıkları arasında özgün bir araştırma sunmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın, genel amaçlar ve alt amaçlar kapsamında İstanbul ilinde yaşayıp Marmaray treni ve istasyonlarını kullanan kullanıcıların görüşlerinin istatistiksel teknikler yardımı ile değerlendirilmesi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada, evren ve örneklem kullanımı, veri toplama ve veri toplama araçları ve analiz sonuçları gibi istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, İstanbul ilinde faaliyet gösteren toplu taşıma parçalarından birisi olan Marmaray'ın içerisinde yer alan istasyonların bilgilendirme tasarımlarının hangi düzeyde olduğu hakkındaki görüşler 350 kullanıcının katılımı ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma, mevcut olan bir durumu var olduğu koşullarıyla birlikte aktardığı için betimsel yöntem tercih edilmiştir. Dolayısıyla araştırma amacına ve konuya uygunluğu nedeniyle tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, İstanbul ili içerisinde bulunan Marmaray istasyonlarını kullanan kullanıcılardan oluşmaktadır. 2016 yılı Kasım ve Aralık ayları içerisinde toplamda 350 (Üç yüz elli) kullanıcıya ulaşılmıştır. Kullanıcılar içerisinde herhangi bir fark gözetmeksizin sadece istasyonları kullanma kistası içerisinde hareket edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla, dört genel amaç altında on altı (16) alt probleme yönelik anket soruları hazırlanmıştır. Bu sorular, Marmaray istasyonunu kullanan ziyaretçilerin istasyon içerisinde karşılaşacakları tüm bilgilendirme tasarımlarının durumu hakkında bilgi edilecek nitelikte sorulardır. Sorular hazırlanmasında, meslek grupları, cinsiyet, yaş aralıkları ve eğitim durumları gözetenmeden Marmaray istasyonlarını kullanan bütün kullanıcıların görüşleri beşli likert cevap yöntemi ile elde edilmiştir. Veriler toplamda bir buçuk aylık süre içerisinde tamamlanmıştır. Kullanıcıların görüşlerini daha hızlı ve kolay bir biçimde alabilmek için, çevrimiçi yanıtlayacakları ortam olan Google Form tercih edilerek İstanbul ili içinde özellikle Marmaray kullanıcıları ile sınırlandırarak yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler bilgisayar üzerinden SPSS (The Statistical Packet for the Social Sciences) programı ile tanımlanmıştır. SPSS programına, veriler girilerek anahtarlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu anahtarlar anket içerisinde bulunan tüm soru ve cevapları kapsamaktadır. Anket içerisinde bulunan tüm soru ve cevaplara sayısal karşılıklar vererek yorumsal bir ifade için ön hazırlık yapılmıştır. Sayısal ifadeler, SPSS programında frekans ve yüzdeleri ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlara yer verilmiştir. Öncelikli olarak 350 kişiye uygulanan anketin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi, ankete katılımcılar tarafından verilen cevapların tutarlılığını test etmeye yarayan bir analizdir.

Tablo 1: Anketin güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,885	16

Toplamda 16 adet 5 sınıflı likert tipi soruya uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda anketin güvenilirliğinin %88 (0,88) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Dolayısıyla oluşturulan anketin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir.

Yapılan ankette, Marmaray istasyonlarını kullanan ziyaretçilerin demografik bilgileri tablo 2'de gösterilmiştir.

Güvenilirlik analizlerinde en çok kullanılan yöntemlerden bir tanesi ölçekte yer alan k maddenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalaması olan Cronbach Alfa Katsayısı'dır. SPSS 23™ paket programı aracılığı ile elde edilen güvenilirlik analizi sonucu aşağıdaki tablo 4.1'de gösterilmiştir. Cronbach Alfa'da $0,60 \leq \alpha < 0,80$ arası ölçek oldukça güvenilir kabul edilirken, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir demektir.

Tablo 2'de yer alan demografik veriler incelendiğinde; erkek katılımcıların sayısı kadın katılımcıların sayısına göre daha fazladır. Erkek katılımcılar katılımcıların % 51,1'ini oluştururken, kadın katılımcılar ise % 48,9'unu oluşturmaktadır.

Ankete katılanların eğitim durumu incelendiğinde, % 4,3'ü ilköğretim mezunu, % 4,6'sı doktora mezunu, % 6,9'u ortaokul mezunu, 10,6'sı yüksek lisans mezunu ve % 13,7'si lise mezunu olarak belirlenmiştir. Ankete katılanların eğitim durumu incelendiğinde lise mezunu olan katılımcıların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Yaş aralıkları incelendiğinde, en fazla katılım % 36,6'lık oranla 25-34 yaş aralığı olmuştur. İkinci sırada % 35,7 oran ile 18-27 yaş aralığı yer alırken; daha sonra sırasıyla % 16,9 oranla 35-44 yaş aralığı, % 8,9 oranla 45 yaş üstünü ve son olarak %2 oranla 18 yaş altı yer almıştır.

Tablo 2: Ankete katılanların Demografik bilgileri

Demografi	Sayı	Oran(%)	
Cinsiyet	Erkek	179	51,1
	Kadın	171	48,9
Eğitim Durumu	Doktora	16	4,6
	İlköğretim	15	4,3
	Lise	48	13,7
	Ortaokul	24	6,9
	Üniversite	210	60
	Yüksek Lisans	37	10,6
Yaş Grupları	18 yaş altı	7	2
	18-24	125	35,7
	25-34	128	36,6
	35-44	59	16,9
	45 yaş ve üstü	31	8,9

Meslek	Ev Kadını	İşsiz	Kamu-Kamu Emeklisi	Öğrenci	Özel Sektör
	18	6	83	110	133
	5,1	1,7	23,7	31,4	38

Ankete katılanların meslek durumu incelendiğinde, % 38 özel sektör çalışanı, % 31,4'ü öğrenci, %23,7'si kamuda çalışan veya kamu emeklisi, % 5,1 ev kadını ve % 1,7'si ise işsizdir.

Marmaray İstasyonu Anketinin Genel Amaçlarına İlişkin Bulgular

Araştırma anketinde dört genel amaç üzerinde anket incelenmiştir. Bu genel amaçlar aşağıdaki hipotezler şeklindedir:

H₁: Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesi

H₂: Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

H₃: Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

H₄: Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki, şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

Genel amaçlar doğrultusunda Tablo 3 incelendiğinde, dört genel amacın ortalaması ve standart sapması gösterilmiştir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,2040, Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,3500, Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,4093, Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi ortalaması 3,0057 olarak gösterilmektedir.

Tablo 3: Anketin genel amaçları ortalama ve standart sapması*

Genel Amaçlar	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,2040	,80847
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,3500	,85520

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,4093	,87456

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,0057	1,02622

***Ortalama:** Genel amacı oluşturan alt amaçların ortalamasıdır.

Genel amaçlara katılım oranları baz alındığında 1'den 5'e doğru çıktıkça katılım oranının fazla olduğu, 1'den 5'e inildikçe katılım oranının düşük olduğunu göstermektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde erkek katılımcıların ortalaması 3.25 olurken, kadın katılımcıların ortalaması 3.15 olduğu görülmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde, erkek kullanıcılar 3,42 ortalamaya sahipken kadın kullanıcıların ortalaması 3,15 olduğu görülmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı içerisinde ortalamalar değerlendirildiğinde, erkek kullanıcıların ortalaması 3,51 olurken, kadın kullanıcıların ortalaması 3,30 olduğu görülmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında grafik tasarım öğelerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi incelendiğinde erkek ortalaması 3.07 olurken, kadın ortalaması 2,93 olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Genel Amaçların Cinsiyete göre dağılımı

Genel Amaçlar	Cinsiyet	
	Erkek	Kadın
	Ortalama	Ortalama
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,25	3,15
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,42	3,27
Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,51	3,30
Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,07	2,93

Tablo 5 incelendiğinde ise ankete katılan katılımcılara sorulan soruların genel amaçlarının eğitime

göre dağılımı görülmektedir. Tablo 5'te İlköğretim, ortaokul, lise, üniversite, yüksek lisans ve doktora derecelerindeki dağılımlarını içermektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacının eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,59, eğitim durumu doktora olan katılımcıların oranı 3,41, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3,36, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,35, eğitim durumu üniversite olan katılımcıların oranı 3,14, eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların oranı ise 2,81 olarak gösterilmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili anket sorularına en fazla cevap veren ilköğretim eğitim durumu olan katılımcılar cevaplarken, aynı sorulara en az katılımı ortaokul mezunu olan katılımcılar cevaplamıştır.

Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde, 3,64 oranı ile doktora mezunları en fazla katılımı sağlamıştır. Eğitim durumu üniversite olan katılımcıların katılım oranı 3,40, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların katılım oranı ise 3,38, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,28, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3,20, eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların 3,10 oranında katılım sağlanmıştır. Bu durumda Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüğü ile ilgili olan sorulara en fazla katılımı ilköğretim mezunları olmuştur. En az katılımı ise ortaokul mezunları olarak görülmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliği ile ilgili sorulara cevap veren katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu doktora olan katılımcılar 3,53 oranında katılım sağlamıştır. Eğitim durumu üniversite olan katılımcılar 3,48 oranında katılım sağlamıştır. Eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3,32, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,27, eğitim durumu yüksek lisan olan katılımcıların oranı 3,25, eğitim durumu ortaokul olan katılımcılar ise 3,21 oranında katılım sağlamıştır. Bu durumda Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliği ile ilgili sorulara en fazla cevap verenlerin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Bu sorulara en az cevap verenler ise ortaokul mezunu olan katılımcılardır.

Tablo 5: Genel Amaçların eğitim durumuna göre ortalaması

Genel Amaçlar	Eğitim Durumu					
	Doktora	İlköğretim	Lise	Ortaokul	Üniversite	Yüksek Lisans
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,41	3,59	3,36	2,81	3,14	3,35
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,64	3,38	3,20	3,10	3,40	3,28

Marmaray İstasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,53	3,27	3,32	3,21	3,48	3,25
Marmaray İstasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	2,79	3,40	2,85	2,92	3,02	3,13

Marmaray İstasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekiller ile ilgili sorulara cevap veren katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,40, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,13, eğitim durumu üniversite olan katılımcıların oranı 3,02, eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların oranı 2,92, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı ise 2,85 olarak görülmektedir. Marmaray İstasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin değerlendirilmesi için sorulan sorulara en fazla cevap veren katılımcılar ilköğretim mezunu olurken, bu sorulara en az cevap veren katılımcılar ise lise mezunu olduğu görülmektedir.

Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Renklerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Tablo 6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler dikkat çekicidir maddesinde, yanıtların % 35,7 katılıyorum, % 22,6 kararsızım, % 22, 3 katılmıyorum, % 12 kesinlikle katılıyorum yanıtı verilirken, % 7,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

Tablo 6: Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

Soru	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler dikkat çekicidir?	226	77,4%	778	222,3%	779	222,6%	1125	335,7%	442	112,0%
Marmaray İstasyonlarında yer alan duraklar birbirinden farklı renklindedir?	331	88,9%	771	220,3%	1115	332,9%	990	225,7%	443	112,3%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul Metro İstasyonlarında kullanılan renklere farklıdır?	228	88,0%	669	119,7%	885	224,3%	1111	331,7%	557	116,3%

Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum?	444	112,6%	994	226,9%	1100	228,6%	667	119,1%	445	112,9%
Marmaray İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renklerle gitmek istediğim yere ulaşabiliyorum	224	66,9%	554	115,4%	776	221,7%	1130	337,1%	666	118,9%

Bu sonuçlar doğrultusunda kullanıcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin dikkat çekici bulmaktadır. Tablo 6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan duraklar birbirinden farklı renklere sahiptir sorusuna katılımcılar, % 32,9 kararsızım, % 25,7 katılıyorum, % 20,3 katılmıyorum, % 12,3 kesinlikle katılıyorum, % 8,9 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Marmaray istasyonlarında yer alan durakların birbirinden farklı renkte olduğu maddesine ilişkin yanıtlar değerlendirildiğinde kullanıcıların kararsız kalırken önemli bir çoğunluğu istasyonların farklı renkte olduğu görüşündedir.

Tablo 6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerin, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır sorusuna katılımcıların, % 31,7 katılıyorum, % 24,3 kararsızım, % 19,7 katılmıyorum, % 16,3 kesinlikle katılıyorum, % 8 kesinlikle katılmıyorum olarak bu maddeyi yanıtlamışlardır. Bu maddeye verilen yanıtlar incelendiğinde, Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır görüşü bulunmaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum maddesine ilişkin verilen yanıtlar % 28,6 kararsızım, % 26,9 katılmıyorum, % 19,1 katılıyorum, % 12,9 kesinlikle katılıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Marmaray kullanıcılarının çoğunluğu istasyonların renklerinden hangi durakta olduğunu bilmiyor görüşü bulunmaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renklerle gitmek istediğim yere ulaşabiliyorum sorusuna katılımcılar, % 37,1 katılıyorum, % 21,7 kararsızım, % 18,9 kesinlikle katılıyorum, % 15,4 katılmıyorum, % 6,9 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Marmaray istasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renklerle gitmek istedikleri yere ulaşabildikleri anlaşılmaktadır.

mıyorum, % 6,9 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Marmaray istasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renklerle gitmek istedikleri yere ulaşabildikleri anlaşılmaktadır.

Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Metinler, Yazı Tipleri Ve Yazı Büyüklüklerinin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 7 incelendiğinde, Marmaray duraklarında yer alan metinler açık ve anlaşılabilir sorusuna katılımcılar, % 40,9 katılıyorum, % 20,6 kesinlikle katılıyorum, % 20,3 kararsızım, % 13,7 katılmıyorum, % 4,6 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Katılımcılar duraklardaki metinlerin açık ve anlaşılır olması hakkında olumsuz açıdan değerlendirmemiştir. Marmaray'ı kullanan kullanıcıların duraklarda yer alan metinleri açık ve anlaşılır olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde, Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor sorusuna katılımcılar, % 41,1 katılıyorum, % 20,9 kararsızım, % 15,4 katılmıyorum, % 15,1 kesinlikle katılıyorum, % 7,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir. Katılımcılar, Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün durak isimlerini okumada kolaylık sağladığı görüşüne olumsuz açıdan değerlendirmemiştir. Dolayısıyla duraklarda kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün, durak isimlerini okumakta kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum sorusuna katılımcılar, % 29,4 kararsızım, % 27,1 katılmıyorum, % 22,6 katılıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum, % 8,3 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir.

lıyorum yanıtı verilmiştir. Marmaray istasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum görüşüne katılımcılar olumsuz açıdan değerlendirmiştir. Dolayısıyla Marmara durak isimliği için kullanılan yazı tipinin farklı olup olmaması kullanıcılar tarafından anlaşılmamıştır.

Tablo 7 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlıyorum sorusuna katılımcılar, % 41,1 katılıyorum, % 19,1 kararsızım, % 18,9 kesinlikle katılıyorum, % 15,7 katılmıyorum, % 5,1 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir. Marmaray istasyonundan bir başka ulaşım noktalarına ulaşmada metinlerin kullanımı ile ilgili katılımcılar olumsuz değerlendirmede bulunmamıştır. Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına katılımcılar rahatlıkla geçiş sağlayabilmektedir.

Tablo 7: Marmaray istasyonlarında yer alan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri dağılımı

Soru	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray duraklarında yer alan metinler açık ve anlaşılabilir	116	44,6%	448	113,7%	771	220,3%	1143	440,9%	772	220,6%
Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor.	226	77,4%	554	115,4%	773	220,9%	1144	441,1%	553	115,1%
Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum.	444	112,6%	995	227,1%	1103	229,4%	779	222,6%	229	88,3%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlıyorum.	118	55,1%	555	115,7%	667	119,1%	1144	441,1%	666	118,9%

Marmaray İstasyonlarındaki Bilgilendirme Tasarımlarının İşlevselliğinin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 8 incelendiğinde, Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğimde gitmek istediğim yeri bulurum sorusuna katılımcılar, % 43,7 katılıyorum, % 21,1 kararsızım, % 16,9 kesinlikle katılıyorum, % 12,9 katılmıyorum, % 5,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir. Kullanıcılar, Marmaray duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğinde gitmek istedikleri yeri kolaylıkla bulmaktadır. Bilgilendirme panoları hakkında kullanıcılar olumsuz bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Tablo 8: Marmaray istasyonlarında bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğimde gitmek istediğim yeri bulurum	19	5,4%	45	12,9%	74	21,1%	153	43,7%	59	16,9%
Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller, yazı ve renkler engelli insanların ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağlar	19	5,4%	55	15,7%	92	26,3%	133	38,0%	51	14,6%
Yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları sayesinde diğer toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebiliyorum	20	5,7%	66	18,9%	76	21,7%	139	39,7%	49	14,0%
Durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri, yön levhaları ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi vermektedir	28	8,0%	52	14,9%	93	26,6%	134	38,3%	43	2,3%

Tablo 8 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanlara ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağlar soruna verilen yanıtlar, % 38 katılıyorum, % 26,2 kararsızım, % 15,7 katılmıyorum, % 14,6 kesinlikle katılıyorum, % 5,4 kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Marmaray istasyonlarını kullananlar, istasyonlarda yer alan semboller, yazı ve renklerin engelli insanların ulaşmak istediği yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağladığı görüşüne ilişkin olumsuz bir değerlendirmede bulunmamaktadır. Bu bilgilendirmelerin engelli insanların ulaşmak istediği yerler hakkında yeterli olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Tablo 8 incelendiğinde, yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları sayesinde diğer toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebiliyorum sorusuna ilişkin katılımcılar maddeye % 39,7 katılıyorum, % 21,7 kararsızım, % 18,9 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 5,7 kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Marmaray'ı kullanan katılımcılar, yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme tasarımı (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebildiği görüşündedir.

Tablo 8 incelendiğinde, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri, yön levhaları ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi vermektedir sorusuna katılımcılar % 38,3 katılıyorum, % 26,6 kararsızım, % 18,9 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 5,7 kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermiştir. Marmara'yı kullanan katılımcılar, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi verildiği değerlendirilmesi yapılabilir.

Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Bilgilendirme Tasarımlarındaki Şekillerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 9 incelendiğinde, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetikdir (güzel) sorusuna ilişkin katılımcılar maddeye % 29,1 kararsızım, % 26,6 katılıyorum, % 19,4 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 10,9 kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıtlamıştır. Marmara'yı kullananların, istasyonlardaki görsel tasarımları güzel bulduğu görüşü kararsız olarak değerlendirilebilmektedir. Fakat istasyondaki gör-

sel tasarımların estetik olduğu görüşüne ilişkin olumlu değerlendirme yapılabilir.

Tablo 9 incelendiğinde, Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür sorusuna ilişkin katılımcılar maddeye % 28,9 kararsızım, % 25,7 katılıyorum, % 22,3 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılmıyorum, % 9,1 kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında bulunan grafiklerin kendine özgü olduğuna net biçimde ifade etmemişlerdir. Bu açıdan olumlu değerlendirenler ile olumsuz değerlendirenler arasında çok küçük fark vardır.

Tablo 9 incelendiğinde, tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içermektedir sorusuna katılımcılar % 29,1 kararsızım, 24,9 katılıyorum, % 24 katılmıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum, % 9,4 kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcılar, bütün duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar olduğu konusunda kararsızdır. Olumlu ve olumsuz görüşler arasında çok küçük farklar olsa bile sembollerin, yazı ve renklerin dikkat çekici tasarımlar olduğu kullanıcılar tarafından olumlu şekilde değerlendirilmiştir. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde, beş istasyonu kullanan katılımcılar istasyonlardaki şekiller için kararsız kalmışlardır. Ağırlıklı olarak kararsızım yaklaşımı görülmektedir. Bilgilendirme tasarımındaki şekiller için katılımcılar özgünlük ve dikkat çekicilik yanıtlarına olumlu yaklaşmadıklarını belirtmek gerekebilir.

Tablo 9: Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetikdir (güzelidir)	38	10,9%	68	19,4%	102	9,1%	993	26,6%	449	114,0%
Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür	49	14,0%	78	22,3%	101	28,9%	90	25,7%	32	9,1%
Tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içermektedir	44	12,6%	84	24,0%	102	29,1%	87	24,9%	33	9,4%

SONUÇ

Bu bölümde, İstanbul'da bulunan Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının incelenmesini amaçlayan bu araştırmada elde edilen bulgulara göre tartışma, sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

Marmaray Logosunun değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımların güzelliği açısından kararsız bir yaklaşımda bulunmaktadır.

Ziyaretçiler, Marmaray logosunu tren dışında ve sadece istasyon girişlerinde karşılaşıyor. Diğer bilgilendirme tasarımı elemanları içerisinde Marmaray logosunu ağırlıklı olarak görülmemektedir. Marmaray logosunda kullanılan üç rengin (mavi, yeşil, kırmızı) trenlerde ve istasyonlarda ağırlık olarak kullanılması görsel açıdan faydalı olacaktır.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin genel olarak dikkat çekici olduğu görüşündedir. İstasyonlarda yer alan durakların birbirinden farklı renkte olması ise katılımcılar tarafından olumlu görülmektedir. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklı olduğu görüşündedir. Kullanıcılar Marmaray istasyonlarındaki renklerden hangi durakta olduğunu bilmemektedir. Marmaray istasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renkler ile katılımcılar, gitmek istedikleri yere rahatlıkla ulaşabilmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirmesi sonuçlarında, katılımcılar tarafından, Marmaray duraklarında yer alan metinlerin açık ve anlaşılır olduğu değerlendirilmiştir. Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor sorusuna ilişkin sonuçlar değerlendirdiğinde duraklarda kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün, durak isimlerini oku-

makta kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğunu anlayabiliyorum görüşüne olumsuz yanıt vermiştir. Bu soruya ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde katılımcılar, durak levhaları için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğunu anlayabiliyorum görüşüne çoğunlukla katılmıyorlar. Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) katılımcılar rahatlıkla geçiş sağlayabilmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular;

Katılımcılar, Marmaray duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğinde gitmek istedikleri yeri kolaylıkla bulmaktadır. Katılımcılar, Marmaray İstasyonlarında yer alan sembollerin (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanlara ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağladığı görüşündedir. Katılımcılar yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme tasarımları (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebildiği görüşündedir. Katılımcılar, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi verildiği görüşü olumlu değerlendirilmiştir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Kullanıcılar, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımların güzel olduğu görüşüne kararsız yaklaşmıştır. Fakat bu ifadeye kararsız olan katılımcılar haricinde istasyonlardaki görsel tasarımın güzel olduğu görüşü fazladır. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür görüşüne kararsız yaklaşmıştır. Bu görüşe olumlu veya olumsuz yaklaşan katılımcılar arasında küçük farklar olsa bile istasyonlarda yer

alan grafiklerin kendine özgü olduğu görüşündedir. Katılımcılar, bütün duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar olduğu görüşüne kararsız yaklaşmaktadır. Bu görüşe katılanlar ile katılmayanlar birbirine yakın olsa bile sembollerin, yazı ve renklerin dikkat çekici olduğu görüşündedir.

Bu dört genel amaç ve alt problemleri değerlendirildiğinde katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili olumlu yaklaşımlarda bulunmaktadır. Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerine ilişkin sonuçlar değerlendirdiğinde katılımcılar çoğunlukla olumlu yaklaşmaktadır; fakat durak isimliğinde kullanılan yazı tiplerinin farklılığı sayesinde buldukları durağı anlamakta zorluk çekmektedir. Katılımcılar çoğunlukla, Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevsel olduğu görüşündedir. Bazı turnike önü piktogram ve şekillerin beş durakta görsel devamlılığı sağladığı görülmektedir. Sirkeci durağı turnike girişlerinde engelli vatandaşların ve diğer geçiş sağlayacak olan ziyaretçilerini giriş yönü hakkında herhangi bir şekil yer almazken diğer üç duraklarda bu şekillerin doğru olarak gösterildiği görülmektedir. İstasyon içi yer şekillerinde de farklılıklar olduğu görülmektedir. Yenikapı ve Üsküdar için kullanılan yer şekilleri tüm özellikleri diğer istasyonlarda görülmemektedir. Bu durumda istasyonu kullanan ziyaretçiler açısından görsel devamlılık algısını tam sağlayamamaktadır. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekiller hakkındaki görüşleri çoğunlukla kararsız yaklaşımda bulunmaktadır.

Bu araştırmanın verileri ve bulguları ele alındığında ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Bilgilendirme tasarımları özellikle toplu taşıma noktalarında bilgilendirme, bilgi verme ve yönlendirme gibi unsurları içerisinde barındırdığı için ziyaretçiler açısından önemli bir durumdur. Marmaray istasyonlarında kullanıcılarla daha iyi iletişim kurabilmek için bilgilendirme tasarımlarına gereksinim duyulmaktadır. Eğer bilgilendirme tasarımı yerinde uygulanmış ise istasyonu kullananların gitmek istedikleri yerlere daha rahatlıkla ulaşılması sağlanırken, hatlar içerisindeki yönlendirmeler rahatlıkla anlaşılır. Bu araştırma

sonucunda genellikle katılımcıların durak isimlerde kullanılan yazı tipleri ve istasyon içerisinde kullanılan renkler dolayı sorun yaşadığı görülmüştür. Marmaray istasyonlarında kullanılan yazı tiplerinin görsel bir bütünlük içerisinde kurumsal kimliği yansıtması gerekir. Dolayısıyla Marmaray istasyonlarında kurumsal kimlik unsurlarının belli bir dengede olması gerekmektedir. Kullanılan renklerin de görsel bütünlük açısından değerlendirilmesi ve kurumsal kimlik çizgisinde tüm duraklara uygulanması doğrudur. Kullanıcılar genellikle istasyon içerisindeki grafik tasarım öğeleri hakkında kararsız bir tutum sergilemektedir. Bu tutum doğrultusunda istasyonlarda kullanılan tüm şekillerin daha özgün, daha anlaşılır, daha bütünsel bir tasarım anlayışı ile çalışılmış olması gerekmektedir. Görsel bütünlüğün devamı tüm istasyonlar için geçerli olacak renk, şekil, piktogramlar ve yazılarla sağlanmalıdır. Engelli vatandaşlar için gösterilen piktogramların uluslararası standart olması gerekmektedir. Bu piktogramların tüm istasyon turnike girişleri ve turnike girişlerini gösteren yön okları ve renkler ile uygun şekilde gösterilmesi gerekmektedir. Yer şekillerindeki kullanımların tüm istasyonlarda da uygun görsel devamlılığın sağlanması ile ilgili gereken şekil düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Marmaray logo için kullanılan renklerin tüm duraklarda özellikle vurgulanması gereklidir. Trenlerin içerisinde de bu görsel devamlılığın sağlanması gerekir. İstasyon ve trenlerde kurumsal kimliğin yansıtılması ziyaretçiler açısından bütünleştirici ve kolaylaştırıcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Balcılar, H. (2008). *Türkiye'nin Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilgi Teknolojilerinin Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balay, R. (2004). "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim" *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 37 sayı: 2. 61-82.
- Bell, D. (1973). *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. New York: Basic Books.
- Becer, E. (2013). *İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: Dost Kitabevi.
- Duru B. ve Alkan, B. (2002). *20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Dinek, Ö., Arı, T., Şahin, C., Bilirdönmez, K. (2017). "Tasarımda Renk ve Subliminal Mesajların Etkileri" *2. Uluslararası Basım Teknolojisi Sempozyumu*. 11-12 Ekim 2017, 257-271.
- Mefa, A., Şahin, C., Bilirdönmez, K. (2017). "Teknolojik Gelişmelerin Sanata ve Sanatçıya Etkileri" *II. Uluslararası Akdeniz'de Güzel Sanatlar Sempozyumu ve Kültür Çalıştayı*, 29 Nisan- 1 Mayıs 2017, 55-59.
- Şahin, C., Keskin, B., Köse, E. (2016). "Meslek Yüksekokulları Grafik Tasarımı Ders Programlarında Matbaa Derslerinin Yeri: İstanbul Örneği". *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 6 (1), 48-55.
- Öktem, E. (2012). *Grafik Tasarım Dersi Alan Öğrencilerin, Grafik Tasarım ve Bilişim Tasarımı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.